

Náš miliardový dar pro USA. Je tu třetí velmoc, Čína. Následky pro nás... Profesor Krejčí o nové éře

- CZ24 News | 9. ledna 2020

Rozhovor s profesorem Oskarem Krejčím

„Velké akce, které přitahují pozornost, nemusejí být mírové,“ varuje politolog Oskar Krejčí. Prezident Donald Trump totiž ve volebním roce bude potřebovat „úspěchy, které mají charakter zlomových gest“. „Naše očekávání bude především plně nejistoty,“ podotýká. A pokud Trump křeslo obhájí? „Nám hrozí, že po miliardových nákupech zbraní, které schválila vláda v roce 2019, budou následovat další. Povinný obětní dar hegemonovi. Pro Evropu totéž. Hrozby exteritoriálních sankcí typu Nord Stream 2 se budou opakovat.“ Zároveň profesor upozorňuje: „Politická hysterie vůči Trumpovi ve Spojených státech ze strany liberálních médií je ještě divočejší než oslavy 30. výročí od Listopadu ve veřejnoprávních sdělovacích prostředcích u nás.“

Jsme na začátku roku 2020, v němž USA čekají prezidentské volby. Donald Trump, který se stal třetím obžalovaným prezidentem v procesu impeachmentu, bude obhajovat křeslo. Je zatížen skandály, považován za hrubiána, nicméně republikánští voliči ho stále podporují. Je skutečně favoritem? Kdyby uspěl, byla by to pro Česko a pro Evropu dobrá zpráva?

Když se podíváme na výzkumy volebních preferencí v USA za rok 2019, vidíme, že ve zdrcující většině prezident Donald Trump prohrává. Nespokojenost s jeho vládnutím přesahuje 50 procent. I v posledních průzkumech, v nichž byl porovnáván s Joem Bidenem, vyhrával Biden. To ale vůbec neznamená, že výzkumy budou potvrzeny samotným hlasováním. Skandály včetně posledního, který vedl k impeachmentu, Trumpa mohou posílit. Nakonec se může ukázat, že celá kampaň demokratů zakrývá skutečnost, že porušení amerického práva praktikoval Joe Biden. Vše přece vzniklo kolem vyšetřování podnikatelských aktivit jeho syna na Ukrajině. V této chvíli je pravděpodobnost, že bude Trump zvolen, padesát ku padesáti.

A jestli by byla dobrá zpráva pro Česko a pro Evropu, pokud by uspěl? Jeho představy o potřebě zekonomizovat geopolitiku, z hospodářských otázek udělat bezpečnostní a tím získat výhody pro Spojené státy, by určitě pokračovaly. Je to Trumpův způsob myšlení. Když to zkonkretizujeme na Česko... Co může Česko ve Spojených státech nakupovat? Především to, co USA vyrábí nejvíce. Zbraně. Nám hrozí, že po miliardových nákupech, které schválila vláda v roce 2019, budou následovat další. Povinný obětní dar hegemonovi. Pro Evropu totéž. Hrozby exteritoriálních sankcí typu Nord Stream 2 se budou opakovat.

Pane profesore, jak předpokládáte, že se projeví volební rok na politice Donalda Trumpa, ať už zahraniční, nebo domácí? Co můžeme očekávat?

Po stránce ekonomické se Spojeným státům v zásadě daří. To by mu mohlo pomoci. Jenže je tu fakt, a to je potřeba zdůraznit, že např. CNN v podstatě každý den 24 hodin od zvolení Trumpa prezidentem vede kampaň proti němu. Politická hysterie vůči Trumpovi ve Spojených státech ze strany liberálních médií je ještě divočejší než oslavy 30. výročí od Listopadu ve veřejnoprávních sdělovacích prostředcích u nás.

Trump potřebuje úspěchy, které mají charakter zlomových gest. Samozřejmě je snazší provést

viditelné posuny v mezinárodní politice. V polovině ledna by se měla v Bílém domě podpisovat první hospodářská dohoda USA s Čínou, poté by se měl vypravit do Pekingu. Podle mého názoru stačí strašně málo k urovnání americko-severokorejského sporu. Je to otázka jen dobré vůle a nedivil bych se, kdyby si to Trump načasoval. Problém je, že velké akce, které přitahují pozornost, nemusejí být mírové.

V Americe existuje tzv. efekt shromažďování kolem vlajky, když se Amerika dostane do vojensko-politické krize. Je klidně možné, že přijde nějaké velké vojenské gesto, a to by bylo krajně nepříjemné. Je zřejmé, že analytici ve Washingtonu neumějí příliš dobře zkalkulovat důsledky vojenských akcí. Ať už jde o velkou válku proti Afghánistánu, Iráku, nebo bombardování šíitských jednotek na Blízkém východě, které vyústilo v útok na americkou ambasádu v Bagdádu tento týden. Touha shromáždit americké voliče kolem vlajky, která podle analýz dřívějších případů přináší na popularitě prezidentovi přibližně deset procentních bodů, tu ale bude.

Část prezidentského období Trumpa se stále debatovalo o vměšování Ruska do voleb. Americký prezident už Rusko varoval v souvislosti s nadcházející volební jízdou. Dají si Rusové říct?

Zatím se nic takového neprokázalo. Celá propaganda je postavená na jazykových hříčkách. Co to znamená, že se Rusko vměšovalo? Vměšoval se nějaký ruský hacker, nebo Vladimir Vladimirovič? Automaticky pokládat ruské hackery za prodlouženou ruku Kremlu, je to samé, jako bychom pokládali americké hackerské zloděje v bankách za prodlouženou ruku Bílého domu. Tyto věci by měly být průkazné předtím, než se stanou součástí velké propagandy. To se v daném případě ani omylem nestalo. Ani omylem. A když už o této otázce diskutujeme, nemělo by se zapomínat na americké vměšování do voleb v jiných státech, a to včetně Ruska.

Trump podle prohlášení Bílého domu také vyzval Rusko, aby vyřešilo konflikt s Ukrajinou. Ruskému ministrovi zahraničí dále sdělil, že podporuje globální dohodu o kontrole zbrojení, která by zahrnovala nejen Spojené státy a Rusko, ale i Čínu. Co k tomu říct?

Tohle je zajímavá otázka. Svět se z vojenského hlediska stává tripolárním. Kromě faktu, že máme dvě supervelmoci Rusko a Spojené státy, roste Čína. Ale co to znamená?

Ve světě je dnes necelých čtrnáct tisíc kusů jaderných náloží. Z toho má Čína 290. I Francie má více, má 300. Přibližně 93 % jaderných náloží vlastní Rusko a Spojené státy. Zatahovat do jednání o jaderných zbraních Čínu a vynechat Británii, Francii, nemluvě o Izraeli...

Napadne vás, že se hraje falešná hra. Američanům vadí, že je potenciál Čínské lidové osvobozené armády zatlačit od čínského pobřeží. Hezké, že jim to vadí, ale proč vytvářet globální problém? Proč vyhrožovat? Vidíme příliš mnoho špinavých asymetrií. Čína roste i vojensky, bude schopná se uhájit vůči jadernému úderu, ale vůbec z toho nevyplývá, že vytváří vojenský potenciál srovnatelný s Ruskem nebo se Spojenými státy. Je pouze srovnatelná s Francií a Británií.

Ministr zahraničí Mike Pompeo na tiskové konferenci oznámil, že USA a Rusko v dohledné době vydají „závažné prohlášení“ o dvoustranné hospodářské spolupráci. Co bude jeho obsahem, americký ministr neprozradil. O co asi půjde?

Mike Pompeo by měl 3. ledna letět do Kyjeva, to by bylo vhodné místo pro zásadní prohlášení o vztazích s Ruskem. Obecně vzato by však k vylepšení situace ve světě, ale i v Česku, přispělo, kdyby Donald Trump přijal pozvání do Moskvy na oslavy 75. výročí vítězství nad nacistickým Německem. Je čas postavit se překrucování dějin, a to i „pomníkovému revanšismu“.

Americký prezident podepsal v prosinci zákon zahrnující uvalení sankcí na podniky spojené

s výstavbou plynovodu Nord Stream 2. Naopak ruský prezident a německá kancléřka se dohodli, že projekt podpoří. O čem to svědčí? Co lze více usuzovat, než že každý nakonec sleduje své ekonomické zájmy?

Zastavit se tímto stavba Nord Stream 2 nedá. Chybí pár kilometrů na dostavbu. Místo švýcarské lodi, která pokládala plynovod na dno, nastoupí jiná, asi dražší loď. Zase jen divoké gesto Spojených států. Navíc se přetlačuje Kongres a Bílý dům, kdo je principiálnější bojovník za americké zájmy. Pro svět to rozhodně není dobrá zpráva.

Znovu se tak dostáváme ke gestům, ke zlomovým akcím, které by měly ukázat voličům, že Donald Trump má situaci pevně v rukou. Postihuje Rusko nebo Írán za aktivity, které se přímo netýkají amerického trhu, ale vytlačuje své konkurenty.

Například Huawei prohlásí za bezpečnostní riziko a zatknou zástupkyni šéfa v Kanadě. Mimochodem - příjmy Huawei v loňském roce stouply o 18 %. Navíc Bílý dům vsadil na to, čemu se říká exteritoriální sankce, jak je to patrné například u Nord Stream 2 - postihuje ty, kdo s protivníkem či konkurentem spolupracují. Tohle jsou hry, které ničí i spojence, a hlavně vydírají celý svět.

Jde o porušení mezinárodního práva, obchodních dohod WTO, ale Spojené státy jsou natolik významným hráčem, že si téměř nikdo nedovolí odpovědět stejnou měrou. Jediný, kdo to trochu dělá, je Čína a částečně Rusko. Ostatní povětšinou poslechnou, aby nebyli vyloučeni z obchodování s mocnými Spojenými státy. Nikdo jiný nehraje brutální hru na exteritoriální sankce nebo lovení cizích státních občanů. To dělají pouze Spojené státy. Snaží se manifestovat pozici hegemonu. A že to některým zemím vadí? Těžko se divit.

A co role Trumpa směrem k NATO? Může dál Evropa počítat s pomocí USA? Bude i v příštím roce přetrvávat stav „mozkové smrti“ aliance?

Podle mého názoru má francouzský prezident Emmanuel Macron pravdu, ale měl by se občas podívat do zrcadla. Francie je jedním ze států, které se např. napadením Libye chovaly vyděračsky vůči bruselské centrále a vlastním spojencům.

V zásadě platí, že NATO dnes konkrétní vojenské akce svých členů nekontroluje. Britové, Francouzi, Američané si dělají, co chtějí, a teď Macronovi začalo vadit, že podobně postupuje i Turecko. Ale čemu se diví, když takto jednají i jiní a vytvářejí tím normu chování. Nemůže chtít od Američanů něco jiného, od Turecka něco jiného a mluvit současně o obecně platném právu a o morálce.

Pokud jde o Macronovo prohlášení, že NATO se změnilo v obchodní organizaci, tak tento názor sdílím. Dnes se Severoatlantická aliance změnila především na kšeftování s americkými zbraněmi.

A jestli se dá počítat s pomocí USA? Vždycky můžeme počítat s americkou pomocí, pokud to Washingtonu vyhovuje. Ale to dělají všechny velmoci. Proč vyčítat něco takového jen Američanům?

Boris Johnson, vyhrál koncem uplynulého roku volby v Británii a start roku nového tak bude do značné míry o brexitu. Co reálně tato volba bude znamenat pro Británii a pro Evropu? Je „demokracie v ohrožení“, protože vyhrál „populistický lhář“, kterým se budou inspirovat i další?

Boris Johnson je prototyp nového politika, baviče, umí vystupovat, je nevyzpytatelný, nestandardní, což se evidentně začíná velké části voličů líbit. Nestandardnost vede k tomu, že štěpí společnost. Tak jako Trump štěpí americkou společnost, Johnson tu britskou.

Johnson volby vyhrál mimo jiné díky tomu, že labouristé udělali chybu. Šli do voleb s dvěma těžkými tématy najednou. Brexit a socialismus. Každé z témat bylo obtížné uhrát, a jejich spojení přineslo

příliš velké riziko. Nechci říct, že téma socialismu je mrtvé, ale chtít po britském voliči, aby řešil tyto dvě otázky najednou?

Boris Johnson přichází s brexitem. Z ekonomického hlediska je pro Británii spíš přínosem. Jsou velkým plátcem a po překonání krátkodobých problémů by na brexitu mohla Británie vydělat. Ať bude velká dohoda, nebo ne, podnikatelé, kteří působí z kontinentu na ostrovy a naopak, si výhody najdou. S velkým šokem v této oblasti nepočítám.

Problém je politický důsledek. Když se ukáže, že brexit není pro Británii žádnou tragédií, zvednou hlavu euroskeptici v ostatních unijních zemích. České a slovenské specifikum je, že ze státu, který dostává peníze z Bruselu, se mění na stát, který víc do Bruselu platí, než dostává. Antiunijní nálada se ještě posílí. Když přidáme nečitelné chování některých bruselských institucí, celkově brexit nebude vyznívat příliš dobře pro Evropskou unii.

Uplynulý rok byl pro některé rokem boje aktivistky Greta Thunbergové proti globálnímu oteplování. Její cíle do značné míry přijala nová Evropská komise. Máte z toho radost? Nebo vás to děsí? Budete méně spotřebovávat, méně létat, méně jíst maso, tlačit na konec uhelných elektráren? Zcela vážně, jak se s touto vlnou politické aktivity vypořádat?

Pokud jde o většinu cílů, které Greta reprezentuje, samozřejmě se s nimi ztotožňuji. Nemůžeme zahltit celý oceán plasty. Lesů i živočišných druhů ubývá. Proč? Nechtějí lidé uvědomit, že skutečným bezpečnostním rizikem je znečištěné životní prostředí, ne Rusko nebo Čína – a peníze, které se zcela bezúčelně vydávají na zbraně, se začnou dávat na zelenou ekonomiku. Jen to musí být racionální, nesmí zabít ekonomickou stabilitu a zničit křehký sociální smír.

Překvapuje mě ale, že si nikdo nepoloží otázku, kdo za Gretou stojí? Organizovat její výjezdy, zajistit jí vystoupení v OSN, protlačit ji do médií... To dělá velice zkušený tým, který nestrádá, pokud jde o finance. Někým byla akce připravená, a její smysl se ukazuje jasný až teď, když Evropská komise přijímá nové principy rozvoje. To mi nesedí. Udělat si z ekologie podnikání, další téma dobývání grantů a dotací... Dolovat granty a dotace z Evropské unie, na to musíte mít úřad, spoustu kancelářů pokud možno doma i v Bruselu.

A tohle se má stát z ekologie – humanistické téma se mění na podnikatelské.

Nemiluji konspirační teorie, ale je to nápadné. Nejdřív Greta, pak Komise. Gretu někdo připravil. Nespadla z nebe. Dostat se na summit OSN, odjet do Kanady, Chile, Španělska... Dokáže to prostý občan? Asi ne. A ještě získat přízeň médií, aby média podporovala stávky dětí v době, kdy se mají učit? Iracionální.

Znovu ale opakuji, že práce ve prospěch životního prostředí je bohubíhá.

Časopis Time označil Gretu Thunbergovou za osobnost roku 2019. Čím je Thunbergová pro vás? A pokud ne Greta, kdo by si zasloužil titul osobnost roku?

Tohle jsou komerční záležitosti. Klidně to může být Greta, byla nejviditelnějším překvapením. Akorát by mě zajímalo, kdo tento nadstandardně úspěšný projekt vymyslel. Jo, kdo umí, umí. (*smích*)

Podle zpráv BIS se máme bát Číny, která u nás verbuje agenty z akademické sféry. V loňském roce se ukázala skrytá účast Číňanů na projektech Karlovy univerzity. Vadí vám to? Ukázalo se též, že Kellnerova PPF se snaží skrze PR agenturu ovlivňovat český veřejný prostor. Je to pro vás problém? Padly hlasy, že Čína se nás snaží oslovit stejně, jako tzv. neziskové organizace financované třeba z USA.

Nejdřív je potřeba definovat, kdo je agent. Bývalo to tak, že šlo o člověka, který se zavázal k tajné spolupráci. Jestli něco takového probíhá v akademické obci, pak by se mělo přestat žvanit a začít konat.

Podle všeho ale naši plukovníci používají výraz „agent“ v obchodním slova smyslu, tedy zprostředkovatel zboží. Pokud má někdo jiný názor, než je názor veřejnoprávních sdělovacích prostředků, pochybuje a bádá, stává se agentem? Zatím se zdá, že varování před agenty má sloužit k zastrašování lidí – přičemž většina lidí v akademické obci je lekavá. Že byly na Karlově univerzitě nějaké nečestné hry s penězi? Za to mohou spíš zúčastnění Češi než Čína.

A Kellnerova PPF? Každá firma má nějaké PR oddělení. PPF začala vadit až v době, kdy se rozhodovalo, kdo koupí Novu. To s Čínou nesouvisí. Ostatní oligarchové se cítí ohrožení, protože jiný oligarcha bude mít televizi.

V čem se mít na pozoru, pokud jde o Čínu? Máme brát zřetel na čínský přístup k lidským právům? Máme v roce 2020 vnímat Čínu jako expandující ekonomickou velmoc, či jako partnera? Kde je hranice mezi kulturní odlišností a ekonomickou výhodností?

Hlavně se jí snažit rozumět. Tím, že budeme Pekingu nadávat a vypovídat smlouvy, Čínu rozhodně nezastavíme. Momentálně je nejdynamičtější státem na světě.

Jak připomněl ve svém novoročním projevu prezident Si Ťin-pching, v roce 2020 by se mělo Číně podařit plně odstranit extrémní chudobu, hrubý domácí produkt na hlavu by měl dosáhnout 10 tisíc dolarů, celkový HDP vyrůst na úroveň 100 bilionů jüanů... Čína se stává vzorem v zavádění zelené ekonomiky. Pro Čínu je výhodné neměnit situaci. Není to stát revizionistický, který by chtěl válku. Proniká do světa přes ekonomickou sílu, tak jako to vyhovovalo v 19. století a v první polovině 20. století Spojeným státům.

To jsou zákonitosti globálního kapitalismu. Změna nás neohrožuje, nesnižuje naši životní úroveň, nechystá se žádná vojenská intervence. Svět se prostě mění, Západ ztrácí své prestižní výlučné postavení, ale zůstává na čele pelotonu – jen už není sám. Budme rádi, že se hegemonie mění na multipolaritu, která není vnucována silou.

První, co potřebujeme, pokud jde o Čínu, je porozumět jí. Neznáme ji. Neznáme její historii. Na základních a středních školách Čína v dějepisu a literatuře v podstatě neexistuje.

Co je největší výzva roku 2020 z hlediska zahraniční politiky? Co očekávat?

Nejsilnějším hráčem v mezinárodní politice zůstávají Spojené státy – a ty jsou nevyzpytatelné. Volební rok s nimi bude cloumat a budeme jen strnule hledět na to, jestli je to dožene k použití síly třeba proti Íránu, nebo k dohodám se Severní Koreou. Obojí je možné. Naše očekávání bude především plně nejistoty.

Z Prahy se nedá nic zásadního změnit. Můžeme pouze formulovat hypotézy, ve kterých bude více toho, co bychom si přáli, než toho, co je reálné. Americká zahraniční politika je nevyzpytatelná, levá ruka neví, co dělá pravá, strategie buď nejsou vůbec formulovány, nebo se nedodržují. Budeme doufat, že někoho napadne, že Američané vydělají na tom, že s Čínou a Ruskem spolupracují. Že nepřevládne představa, že bude lepší, když tyto dvě mocnosti coby „strategické konkurenty“ převálcují.

Pokud se domluví Washington, Moskva a Peking, Brusel už se přizpůsobí.

A vaše přání do roku 2020, pane profesore?

Aby byl alespoň takový jako rok 2019.